

Titel: Øieblikket Nr. 3

Citation: "Øieblikket Nr. 3", i *Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K13*, udg. af Niels Jørgen Cappelørn; Joakim Garff; Johnny Kondrup; Tonny Aagaard Olesen; Steen Tullberg, Søren Kierkegaard Forskningscenteret 2009 . Onlineudgave fra Søren Kierkegaards Skrifter: <https://tekster.kb.dk/text/sks-oi3-txr-root.pdf> (tilgået 25. april 2024)

Anvendt udgave: Søren Kierkegaards Skrifter, Bd. K13

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. [Læs CC0-erklæringen](#)

Tekstredegørelse

1. Bibliografisk beskrivelse 339
2. Manuskriptbeskrivelse 342
3. Tilblivelseshistorie 349
4. Udgivelsesmåde 350
5. Andet oplag, 1855 351

1. Bibliografisk beskrivelse

Øieblikket Nr. 3 forelå færdigtrykt fra Bianco Lunos Bogtrykkeri den 27. juni 1855.* På titelbladet findes datoen »27. Juni 1855«.* Skriftet blev annonceret som udkommet i *Adresseavisen*, *Fædrelandet** og *Berlingske Tidende*,* alle tre nr. 147, den 28. juni 1855. Det kostede 10 skilling og udkom på forlaget C.A. Reitzels Bo og Arvinger.

Tre eksemplarer af *Øieblikket* Nr. 3 er blevet kollationeret; de benyttede eksemplarer er:

A Søren Kierkegaard Forskningscenterets arbejdseksemplar, privat indbundet og beskåret.*

B Det Kgl. Biblioteks eksemplar, indbundet og beskåret, katalogsignatur F, 2656 - 8°, ex. 1.

C Søren Kierkegaard Forskningscenterets eksemplar, uindbundet og ubeskåret.

Ved den interne kollation af de tre eksemplarer blev der ikke konstateret afvigelser. Eksemplar A danner grundlag for den følgende beskrivelse.

Kollationeringsformel

8°. [1]⁸. 8 blade. Paginering [1-3], 4-16.*

Formatet er oktav. Skriftet har et omfang på 16 sider, svarende til 8 blade fordelt på 1 ark, og er pagineret 4-16, idet bl. 1r-2r er uden paginering.

S. [1] udgør titelbladet med indholdsfortegnelse, s. [3]-4 indeholder »Stat - Christendom.«, s. 5-6 »Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at forlokke | en Deel af den studerende Ungdom?«, s. 7-9 »Er det forsvarligt af Staten at modtage en Eed, | som ikke blot ikke holdes, men hvis Aflæggelse | er en Selvmodsigtelse?«, s. 10-11 »Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede | Folket, eller at vildlede Folkets Dom om | hvad Christendom er?«, s. 12-14 »Lad 'Staten' gjøre Prøve paa Regningen, og det | skal snart vise sig, at Regningen er | grundforkeert.« og s. 15-16 »Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa | lad den tage de 1000 Levebrød bort.«. Titelbladets bagside er blank.

Arket har hverken primasignatur (arknummer) eller sekundesignatur.

Beskrivelse af *Øieblikket* Nr. 3 i eksemplar A

Det beskårne hæftes blade måler ca. 121 × 193 mm.* Hæftets tykkelse er ca. 1 mm.

Papir

Der er benyttet almindeligt trykpapir af en ret kludeholdig kvalitet.

Typografi

Det fremherskende skriftsnit er fraktur; enkelte steder er benyttet tekstur (gotisk) og til titlen på forsiden skriften medolin. Til latinsk tekst er benyttet antikva, og fremhævet tekst er sat med fed eller spatieret skrift.

Titelbladet er med to skillestreger – den ene enkelt, den anden dobbelt – delt i tre felter. I det øverste er anført skriftets titel og nummer, i det mellemste en indholdsfortegnelse, datoen »27 Juni 1855.« samt forfatternavnet, og i det nederste udgivelsessted, forlag og trykkeri. Titlen er spatieret og sat med medolin i skriftets største punktstørrelse, ca. 6 grader over brødteksten.* Nummerangivelsen er sat med mindre punktstørrelse, ca. 4 grader over brødteksten. Overskriften »Indhold:« er sat med spatieret, fed tekstur, mens forfatternavnet er sat med fed fraktur, begge i samme grad som brødteksten. Indholdsfortegnelsen og datoangivelsen er ca. 1 grad mindre. Udgivelsesstedet er sat med fed, lang tekstur i samme punktstørrelse som brødteksten. Forlæggernavnet er spatieret og ca. 1 grad mindre end brødteksten, mens trykkeriangivelsen er 2 grader mindre. Titelbladet er gengivet som illustration 14.

Overskrifterne til de seks artikler er sat med fed fraktur, ca. 1 grad større end brødteksten. En tynd skillestreg adskiller overskriften fra brødteksten. Alle artikler indledes med en uncial, som er ca. 2 grader større end brødteksten.

En normalside har 32 tekstlinjer, og tekstkolumnen måler 88 x 158 mm. Teksten er sat i ca. 10 punkt (korpus). Der er dobbelt ordmelletrum efter punktum. Den sidste tekstsider i de fem første artikler afsluttes med en tynd vandret finalestreg, der i den sidste artikel er dobbelt og består af en tyk og en tynd streg. I den 2. og 3. artikel er teksten mod slutningen internt opdelt af tre asterisker.

Øieblikket.

Nr. 3.

Indhold:

- 1) Stat — Christendom.
- 2) Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at forloske en Deel af den studerende Ungdom?
- 3) Er det forsvarligt af Staten at modtage en Eed, som ikke blot ikke holdes, men hvis Afleggelse er en Selvmødsigelse?
- 4) Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede Folket, eller at vildlede Folkets Dom om hvad Christendom er?
- 5) Lad Staten gjøre Prøve paa Regningen, og det skal snart vise sig, at Regningen er grundforkeert.
- 6) Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad den tage de 1000 Levebrød bort.

27 Juni 1855.

S. Kierkegaard.

Kjøbenhavn.

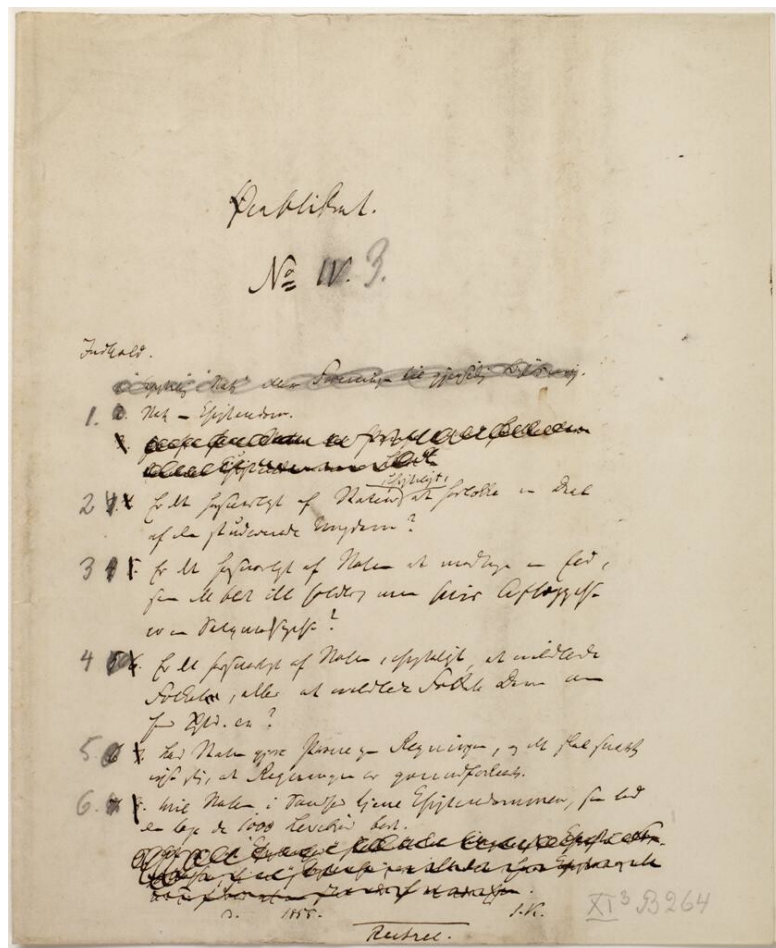
Førlagt af C. A. Reitzels Bø og Arvinger.

Bianco Lunos Bogtrykkeri.

2. Manuskriptbeskrivelse

Til *Øieblikket* Nr. 3 findes følgende manuskripter, alle i Kierkegaard Arkivet (KA) på Det Kgl. Bibliotek.

- Oi3 1 Kladder til *Øieblikket* Nr. 3 fordelt på 5 dobbeltblade og 2 løse blade, i alt 12 blade.
- 1.1 Kladder til titelblad med indholdsfortegnelse (SKS 13, 185).
1 dobbeltblad i 4°.^{*}
Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 167 × 203 mm.^{*}
Ingen paginering.
Bl. [2] er blevet foldet på langs, således at der fremkommer en bred inderspalte og en smal yderspalte. Bl. [1v] og bl. [2] er ubeskrevet.
På bl. [1r] findes følgende påskrifter: » Øieblikket. / N° IV. 3. / Indhold. / 1. 'Christelig': 'Stat' eller Foreningen til gjensidig Opløsning. / 1. 2. Stat - Christendom. / 3. Hvorfra faaer Staten de Penge, med hvilke den / lønner Christendommens Lærere? / 2 3. 4. Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at forlokke en Deel / af den studerende Ungdom? / 3 4. 5. Er det forsvarligt af Staten at modtage en Eed, / som ikke blot ikke holdes, men hvis Aflæggelse / er en Selvmodsigelse? / 4 5. 6. Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede / Folkets, eller at vildlede Folkets Dom om / hvad Xstd. er? / 5. 6 7. Lad Staten gjøre Prøve paa Regningen, og det skal snart / vise sig, at Regningen er grundforkeert. / 6. 7 8. Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad / den tage de 1000 Levebrød bort. / 9. At vi, at 'Christenhed' slet ikke kan tilegne sig Christi Forjættelser; thi vi, 'Christenhed', ere ikke der, hvor Christus og det / n: T: fordrer, at man skal være for at være Xsten. / d. 1855. S. K. / Reitzel.«.
En del korrektioner, heraf nogle med blyant. Fem linjer slettet med blækløkker.
Dobbeltbladet har fungeret som omslag til mss. 1.2-1.7. Kladden til titelbladet er gengivet som illustration 15.

15. Ms. 1.1, kladde til titelblad til Øieblikket Nr. 3 med tre bortredigerede titler

- 1.1 (Pap. XI 3 B 264)
- 1.2 Kladde til den 1. artikel: »Stat - Christendom« (SKS 13, 187-188).
1 løst blad i 4°.
Papir: hvidligt koncept, glat. Mål: 165 x 203 mm.
Ingen paginering.
Øverst på rectosiden findes overskriften »Stat - Christendom.«.
En del korrektioner, heraf en sletning af fem linjer dels med blæk, dels med blyant; de to første linjer nederst på rectosiden er slettet med blæk, de tre følgende på versosiden med blyant.
Hovedspalteteksten er afsluttet i marginen på versosiden.
(Pap. XI 3 B 265)
- 1.2 Kladde til den 2. artikel: »Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at forlokke en Deel af den studerende Ungdom?« (SKS 13, 189-190).
1 dobbeltblad i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 167 x 204 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser.
Få korrektioner. Øverst på bl. [1r] findes overskriften »Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at forlokke en / Deel af den studerende Ungdom«, hvor », christeligt,« er tilføjet over linjen og indvist med en kile.
(Pap. XI 3 B 266)
- 1.3 Kladde til den 3. artikel: »Er det forsvarligt af Staten at modtage en Eed, som ikke blot ikke holdes, men hvis Aflæggelse er en Selvmodsigtelse?« (SKS 13, 191-192).
1 dobbeltblad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 167 × 204 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser.

Øverst på bl. [1r] findes overskriften »Er det forsvarligt af Staten at modtage / en Eed, som ikke blot ikke holdes, men / hvis Aflæggelse er en Selvmodsigelse.«.

En del korrektioner, herunder tre tilføjelser i marginen. På bl. [1v] er slettet tre linjer.

(Pap. XI 3 B 267)

1.4

Kladde til den 4. artikel: »Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede Folket, eller at vildlede Folkets Dom om hvad Christendom er?« (SKS 13, 193-194).

1 dobbeltblad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 167 × 204 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser.

Datoen »18 Mai 55.« findes på bl. [1r] under overskriften »Er det forsvarligt af Staten at vild-/lede Folket, eller at vild-/lede Folkets Dom om / hvad Xstd. er?«

Mange korrektioner. På bl. [1r] i overskriften er »Folket« ændret fra »den menige Mand« og således omtrent gennemgående i optegnelsen.

(Pap. XI 3 B 268)

1.5

Kladde til den 5. artikel: »Lad 'Staten' gjøre Prøve paa Regningen, og det skal snart vise sig, at Regningen er grundforkeert.« (SKS 13, 195-197).

1 dobbeltblad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 167 × 204 mm.

Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser.

Datoen »d. 16 Juni. 55.« findes på bl. [1r] under overskriften »Lad 'Staten' gjøre Prøve paa Reg-/ningen, og det skal snart vise sig, at / Regningen er grundforkeert.«.

Mange korrektioner, herunder en del tilføjelser i marginen.

Hovedspalteteksten er afsluttet i marginen på versosiden.

(Pap. XI 3 B 269)

1.6

Kladde til den 6. artikel: »Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad den tage de 1000 Levebrød bort.« (SKS 13, 198-199).

1 løst blad i 4°.

Ingen paginering.

Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 167 × 203 mm.

Bladet er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser.

Datoen »12 Mai 55.« findes på bl. [1r] under overskriften »Vil Staten i Sandhed tjene Xstd., saa / lad den tage de 1000 Levebrød bort.«.

Få korrektioner.

(Pap. XI 3 B 270)

1.7

(KA, B pk. 52, læg 7; Pap. XI 3 B 264-270)*

1

Kladde og renskrift til en ubenyttet artikel til *Øieblikket* Nr. 3: »Hvorfra faaer Staten de Penge, ved hvilke den lønner Christendommens Lærere?«

2

- 2.1 Kladde til ubenyttet artikel: »Hvorfra faaer Staten de Penge, ved hvilke den lønner Christendommens Lærere?«
1 dobbeltblad i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept, glat. Mål: 165 × 198 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Hovedspalteteksten er afsluttet i marginen på bl. [2v].
Øverst på bl. [1r] findes overskriften »Hvorfra faaer Staten de Penge, ved hvilke den lønner Xstdommens Lærere?«
En del korrektioner. På bl. [2v] er fire linjer slettet med blæk og et enkelt ord med blyant. Øverst samme side er en ny linje tilføjet over linjen og indvist i teksten med en kile. De fem marginaltilføjelser er indvist i hovedteksten med et kors.
(Pap. XI 3 B 116)
- 2.1
- 2.2 Renskrift til ubenyttet artikel: »Hvorfra faaer Staten de Penge, ved hvilke den lønner Christendommens Lærere?«
1 dobbeltblad i 4°. Dobbeltbladet er gennemhullet med en nål i hjørnet foroven til venstre.
Ingen paginering; bladenes oprindelige fortløbende blyantpaginering »8-11« er overkradset med blyant.
Papir: gulligt koncept, ribbet. Mål: 167 × 205 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Bladene har efter beskrivning været foldet på tværs. Hovedspalteteksten er afsluttet i marginen på bl. [2v].
Få korrektioner. Øverst på bl. [1r] findes overskriften, der er understreget med blyant. Derover er med blyant skrevet »III«, der er slettet med blyantstreger på skrå. De tre marginaltilføjelser er indvist i hovedteksten med et kors. På bl. [2r] er en linje slettet med blæk, på bl. [2v] fem ord med blyant.
(Pap. XI 3 B 115)
- 2.2
- 2 (KA, B pk. 51, læg 2 [1]; Pap. XI 3 B 115-116)
- 3 Kladde og renskrift til en ubenyttet artikel til *Øieblikket Nr. 3*: »'Christelig': 'Stat' eller Foreningen til gjensidig Ødelæggelse.«
Kladde til ubenyttet artikel: »'Christelig': 'Stat' eller Foreningen til gjensidig Ødelæggelse.«
3.1 2 dobbeltblade i 4°.
Ingen paginering.
Papir: gulligt koncept, ribbet. Mål: 168 × 203 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en smal yderspalte tilføjelser. Bl. [4] er ubeskrevet.
Øverst på bl. [1r] findes artiklens oprindelige overskrift »'Christelig': 'Stat' eller Foreningen til gjensidig Ødelæggelse.«, som SK på titelbladet til *Øieblikket Nr. 3* (ms. 1.1) ændrede til »'Christelig': 'Stat' eller Foreningen til gjensidig Opløsning.«. Under overskriften findes datoen »12 Mai 55.«.
En del korrektioner, bl.a. et par marginaltilføjelser. I alt 15 linjer er slettet, heraf de fire med blyant.
(Pap. XI 3 B 127)
- 3.1
- 3.2 Renskrift til ubenyttet artikel: »'Christelig': 'Stat' eller Foreningen til gjensidig Ødelæggelse«
1 dobbeltblad i 4°. Dobbeltbladet er gennemhullet med en nål i hjørnet foroven til venstre.
Ingen paginering; bladenes oprindelige fortløbende blyantpaginering »1-4« er overkradset med blyant.
Papir: gulligt velin, ribbet. Mål: 167 × 205 mm.
Bladene er foldet på langs; en bred inderspalte rummer tekst, en

smal yderspalte tilføjelser. Bladene er efter beskrivning blevet foldet på tværs.

Øverst på bl. [1r] findes artiklens oprindelige overskrift

»'Christelig': 'Stat' eller Foreningen til gjensidig Ødelæggelse.«.

Herover er med blyant skrevet »I«, der er udkradset med blyant.

Nogle korrektioner, bl.a. en del marginaltilføjelser. I alt fem linjer er slettet.

(Pap. XI 3 B 126)

3.2

(KA, B pk. 51, læg 2 [1]; Pap. XI 3 B 126-127)

3

3. Tilblivelseshistorie

Det fremgår af kladden til titelbladet (ms. 1.1), at materialet til *Øieblikket Nr. 3* oprindeligt skulle være udgivet som *Øieblikket Nr. 4*.^{*} Indholdsfortegnelsen anfører ni artikler, som SK ved en første revision reducerede til syv. Den 3. artikel »Hvorfra faaer Staten de Penge, med hvilke den lønner Christendommens Lærere?« (ms. 2.2) blev kasseret og lagt hen,^{*} mens den sidste »At vi, at 'Christenhed' slet ikke kan tilegne sig Christi Forjættelser; thi vi, 'Christenhed', ere ikke der, hvor Christus og det n: T: fordrer at man skal være for at være Xsten« blev overført til *Øieblikket Nr. 6*, hvor den indgik som den fjerde artikel.^{*} *Øieblikket Nr. 3* indeholdt derefter følgende artikler: 1) »'Christelig': 'Stat' eller Foreningen til gjensidig Opløsning«, 2) »Stat – Christendom«, 3) »Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at forlokke en Deel af den studerende Ungdom?«, 4) »Er det forsvarligt af Staten at modtage en Eed, som ikke blot ikke holdes, men hvis Aflæggelse er en Selvmodsigtelse?«, 5) »Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede Folket, eller at vildlede Folkets Dom om hvad Christendom er?«, 6) »Lad 'Staten' gjøre Prøve paa Regningen, og det skal snart vise sig, at Regningen er grundforkeert«, 7) »Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad den tage de 1000 Levebrød bort«. Ved en sidste revision lagde SK den første artikel »'Christelig': 'Stat' eller Foreningen til gjensidig Opløsning« hen,^{*} og artiklernes rækkefølge var herefter den, som kendes fra den trykte udgave.

Kladderne til tre af de i alt seks artikler, der udgør *Øieblikket Nr. 3*, er dateret. Kladden til den 6. artikel »Vil Staten i Sandhed tjene Christendommen, saa lad den tage de 1000 Levebrød bort« (ms. 1.7) har den tidligste datering »12 Mai 55«. Kladden til den 4. artikel »Er det forsvarligt af Staten, christeligt, at vildlede Folket, eller at vildlede Folkets Dom om hvad Christendom er?« (ms. 1.5) er dateret »18 Mai 55«, mens kladden til den 5. artikel »Lad 'Staten' gjøre Prøve paa Regningen, og det skal snart vise sig, at Regningen er grundforkeert« (ms. 1.6) bærer datoen »16 Juni. 55«. De tre øvrige artikler (ms. 1.2, 1.3 og 1.4) er formentlig også blevet til i maj-juni 1855. Det kan antages, at de tre kasserede artikler (se ovenfor) tilhører samme periode.^{*}

Der er ikke overleveret renskrift (trykmanuskript) eller korrektur til *Øieblikket Nr. 3*.

4. Udgivelsesmåde

Øieblikket Nr. 3 udkom på forlaget C.A. Reitzels Bo og Arvinger. Skriftet optræder ikke i Reitzels protokol over *Forhandlinger med Forfattere, Redacturer &c: 1835-[1858]*, men ifølge Frithiof Brandt og Else Thorkelin, der havde adgang til den nu tabte *Regnskabsprotokol for 1849-59*,^{*} udgjorde SKs honorar for *Øieblikket* nr. 1-9 i alt 411 rigsdaler, 4 mark og 15 skilling.^{*} Oplagets størrelse og trykkeomkostningerne hos Bianco Luno kendes ikke.

Salget af *Øieblikket Nr. 3* forløb raskt, og allerede den 14. aug. 1855 udkom andet oplag.^{*}

5. Andet oplag, 1855

Bibliografisk beskrivelse

Andet oplag af *Øieblikket Nr. 3* lå færdigtrykt fra Bianco Lunos Bogtrykkeri den 13. aug. 1855.* Det blev angiveligt annonceret som udkommet den 14. aug.* Salgsprisen har formentlig været 10 skilling, det samme som for første oplag.

Formatet er oktav. Arkfordeling og paginering er den samme som for førstetrykkets vedkommende, ligeledes typografien. Der ses dog enkelte mindre ændringer og afvigelser. I opsætningen af titelbladet er førstetrykkets skillestreg erstattet af angivelsen »Andet Oplag«, placeret mellem to vandrette skillestreger over indholdsfortegnelsen. I andet oplag er trykfejlen fra førstetrykket udbedret, men sætterfejlen uforandret.

Udgivelsesmåde

Andet oplag af *Øieblikket Nr. 3* udkom på forlaget C.A. Reitzels Bo og Arvinger. Oplagets størrelse er ikke oplyst. Salget gik tilsyneladende trægt, og først den 16. april 1856 blev 3. oplag annonceret som udkommet.*

Øieblikket Nr. 3 blev formentlig allerede i SKs levetid oversat til svensk. I 1855 udkom i Uppsala *Ögonblicket N° 3. Öfversättning från danskan* i et særskilt hæfte på forlaget Wahlström & C.*